

צ'בזטי מוזהר"ן

תנינא

דף מב:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה קט

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(חי"מ שמו שמה)

תורה אור
תורה קט
תהילים לו (כט) צדיקים
יירשו ארץ וישקנו לעד עליה:

מב:

ליקוטי

קג קד קה קו קז קח קט

קי קיא קיב קיג קיד

מוהר"ן תנינא

אדם מאד ^[1]. בוודאי אין צריכין אותה כלל", כ"א בשביל קיום המין לבד :

קח פעם אחד סיפר מענין מעשה בני אדם. ענה ואמר. הלא האדם, בשביל תענוג קטן אחד של רבע שעה, הוא יכול לאבד ולהפסיד כל העוה"ז עם העוה"ב: ואמר בלשון אשכנז בזה הלשון, אה מענטש פון איין תענוגיל וועגינן פון אה פערטייל שעה, קאן ער אן ווערין גאר דעם עולם הזה, מיט דעם עולם הבא :

קט סיפר עמי מענין קבר הבעש"ט זצוק"ל, שטוב מאד להיות שם על קברו ^[2]. ואמר, כי **צדיקים יירשו ארץ** (תהלים לו) היינו שהצדיקים אמתיים יורשים ארץ ישראל ^[3]. שזוכים שמקום גניזתם הוא קדוש ^[22] בקדושת ארץ ישראל ממש ^[23]. וא"י הוא תיקון גדול לפגם הברית ^[24]:

קי שמעתי שאיש אחד שאל אותו כיצד הוא הבחירה. השיב לו בפשיטות, שהבחירה היא ביד האדם בפשיטות, אם רוצה עושה, ואם אינו רוצה אינו עושה: ורשמתי זאת, כי הוא דבר^ה נצרך מאד. כי כמה בני אדם נבוכים בזה מאד. מחמת שהם מורגלים במעשיהם ובדרכיהם מנעוריהם מאד. ע"כ נדמה להם שאין להם בחירה ח"ו. ואינם יכולים לשנות מעשיהם. אבל באמת אינו כן, כי בוודאי יש לכל אדם בחירה תמיד, על כל דבר, וכמו שהוא רוצה עושה. והבן הדברים מאד ^[25]:

קיא אחד שאל אותו בענין הנהגת התקרבות להש"י. וצוה לו ללמוד וכו'. ושאל אותו. הלא איני יכול ללמוד. השיב לו. ע"י תפלה^י יכולין לבא לכל. לכל טוב. לתורה ועבודה ולכל הקדושות ולכל העבודות ולכל המובנות שבכל העולמות :

פעם אחד אמר, אם היו מניחין מת לעוה"ז להתפלל בוודאי ה' מתפלל יפה יפה בכל כחו ^[26]:

קיב לענין התחזקות לכל יפול האדם בדעתו מחמת ריבוי הפגמים והקלקולים שקלקל ע"י מעשיו ענה ואמר, אם אתה מאמין שיכולין לקלקל, תאמין שיכולין לתקן ^[27]:

קיג מי שרק מתנוצץ לו הש"י, כשעושה ח"ו אפילו דבר אחד שלא כראוי בשלימות. ^ל(כלומר אעפ"י שאין בזה הדבר שום נידנוד עבירה ח"ו, ולא שום תאוה גמורה בגשמיות, רק שאינו עושה הדבר בתכלית שלמות הקדושה כראוי באמת), ראוי לו שתכלה נפשו לגמרי מעוצם ההרטה והבושה :

קיד פעם אחד דברתי עמו ז"ל. והבנתי שה' הפין מאד לגלות לי איזה דבר מהשגותיו שהשיג, כדרכו תמיד, אך ה' קשה עליו. והלכתי עמו יחד בשתיקה, כי לא דיבר עמי מאומה. אך בתוך זה, יצאו מפיו ^להק' דיבורים אלו, סע האט אה פנים, או מע מוז זיך פון אה

אקג בשעת התפילה, כל זמן שהאדם שומע עוד אז איזה אדם דהיינו ששומע ומרגיש שעומד עוד אדם ^כא' בשעת תפילתו, הוא לא טוב. כי צריך כל אדם בשעת תפילתו שיצייר בדעתו שאין שם אלא אני והש"י לבד ^ל: ובמאמר אבא שאול וכו' פ"א רצתי אחר צבי וכו' ^ז(בסי' נה), שם מבואר ביטול גדול יותר בשעת התפילה, שמחויב האדם לבטל עצמו כ"כ בשעת התפילה, עד שלא ירגיש אפי' את עצמו כלל בשעת תפילתו, רק את הש"י לבדו. כי אז בשעת התפילה האדם עומד בהיכל המלך וכו' ע"ש מ"ש שם ^י(באות ו) מי הוא הלא ישותו נתבטל ואין כאן אלא המלך בעצמו וכו' ע"ש :

קד היה אוהב מאד את העבודות הפשוטות של סתם בני אדם האנשים הפשוטים הכשרים. וה' אוהב מאד מי שיכול לומר הרבה תחינות ובקשות בתוך הסידורים הגדולים כדרך ההמון עם הכשרים ^י. וה' מזהיר ומוכיח אותנו כמה פעמים לומר זמירות בשבת. וה' מקפיד וכועס מאד על מי שהוא חכם בעיניו ואינו מתאמץ לומר זמירות בשבת ובמוצאי שבת או שאר עבודות פשוטות. כי עיקר היהדות הוא בפשיטות ובתמימות גמור בלי שום חכמות כמבואר אצלינו כבר כמה פעמים ^י: **וגם** הוא בעצמו ז"ל קודם שהגיע לו החולאת הכבד שנסתלק על ידו. קודם לזה, כל ימיו, ה' מזמר זמירות הרבה בכל שבת ושבת ובמוצאי שבת :

קה שמעתי מאחד שהזהיר אותו שישתדל לעיין בתורתו ^י. ויראה לחדש בתורתו איזה דבר. ^כ(כאשר הזהיר על זה לכמה וכמה מאנשיו). ואמר לו, אם תזכה לכווין אל תוכן כוונתי בתורתי מה טוב. ואפילו אם לא תוכל לכווין כוונתי. אעפ"כ טוב מאד כשזוכין לחדש איזה דבר בתורה. כי הוא תיקון גדול להרהורים. כי כל הרהורים באין ע"י כח המדמה ^י. וע"י שמחדשין איזה דבר בתורה, שזהו בחי' מדמה מילתא למילתא ^י. עי"ז מתקנין פגם ההרהורים שבאין ע"י המדמה ^י:

גם אנכי בעצמי שמעתי מפיו הק' כמה וכמה פעמים, שהזהיר מאד לחדש בתורה. ואמר שהוא תיקון גדול מאד מאד על העכר. ואמר שאפי' דיבור א' לבד כשזוכין לחדש הוא ג"כ טוב מאד. כי הוא תיקון גדול מאד : **גם** אמר שהוא טובה לנשמת אבותיו שכבר נסתלקו ^י:

קו ראוי להרהר בדברי תורה בשעת זיווג ^י. ואעפ"כ יוכל להוליד בנים. אעפ"י שמחשבתו תהי' דבוקה אז בהרהורי תורה. וטוב מאד להרגיל עצמו בכך :

קז פעם אחד דיבר מענין מיאוס והרחקת התאוה הכלליות שהיא תאוות ניאוף. ענה ואמר, הנה אכילה עכ"פ נתוסף להאדם כח והיות על ידי זה ^י. אבל זאת התאוה, הלא אדרבא, היא מפסדת ומזקת החיות מאד, ומתישת^י כחו של

^[1] בתקפא בכוונת ציין רק קג קד קה וכן העתיקו בתורלד ותורלו ורק בתרצו כתב הכל

^[2] בתקפא תרלד ותרלו- א', ומתוצו- אחד (וצ"ע לכאורה צ"ל אחר אבל עיין השתפכות הנפש אות י' שגם כתב אחד (וכן במהדורת פראמפאל שנת תרפ). בלק"ע תפלה פו דילג תיבות אלה)

^[3] עיין תורה ט' אות ג' ע"י דבור אמת עושה מתיבת התפלה תיבת נח ואין לטבול אחיהו בו ונאלץ לטויו כה.

^[4] מוהר"נית בתקפא

^[5] מוהר"נית בתקפא

^[6] עיין חיי מוהר"ן סימן תקכ

^[7] עיין לקוטי עצות ערך תמימות ושיחות הר"ן סימנים ה' טו, יט, לב, נא, קא.

^[8] עיין ככבי אור שיחות וספורים ואל מג הובא בחכמה ותבונה סימן ב' אות טו רבינו שאל את רבי אהרן תלמידו הרב של ברסלב למה לא תחק את ספרי ותעיין בו היטב עד שיעלה על דעתך איזה קשיא ואח"כ תוסיף ותעיין בו עד שתבין ותדע את התיירץ שע"י.

^[9] מוהר"נית בתקפא

^[10] עיין ריש תורה כה צריך לצאת ממדמה לשכל וע"ש בסוף התורה צריך לקרא לצה"ר שם חוש מדמה ועיין ככבי אור חכמה ובינה אות לו שהכוונה למדה שמינית של הסט"א שהתגברה נגד האור של

אשר כבר היום כלים לחול עליהם השפע האלקי וכו' ע"ש...

^{יד} עיין לק"ה חובל בחבירו ג' י' מובא בביש"ק ח"ג סימן כג. (ועיין בעש"ט עה"ת ריש פרשת שלח שלימוד תורת הצדיק היא בחי' השתטחות על קברו)

^{יז} בתשכס- כי הוא נצרך (ותיבת דבר נמוחק)

^{יח} ועיין לעיל תורה נד תנינא. ועיין קדושין לו: אם אתה רוצה אתה מושל בו (ועי"ש אלמלא הקב"ה עזרו וכו' ועי"ש מהרש"א דקאי הבא להיטור) עיין סנהדרין יט: פלטי בן לזק התגבר על ילדו הכהה יותר מיוסף האלוי ומנועו כשנען מרד ביו למיכל בה שאלו ועל זה גם נקרא פלטיאל שפלטו הקב"ה מעבידה הרי שאנצ"פ שחקר"ם פלטו מעבידה הים נסיון הכחילה שלו כשפטו גדול ע"ש.

^{יט} מתוצו- תפילה

^כ עיין השתפכות הנפש בציוטים מליקוטי עצות אות ג' הובא בביש"ק ח"א תצה

^{כא} עיין לק"ה משא ומתן ד' יז הובא בביש"ק ח"ה סימן ו'

^{כב} מוהר"נית בתקפא

^{כג} מתוצו- הקדוש

¹⁰ צ"ע עיין לעיל תורה רנו

¹¹ גם בתורלד- ומתישת, ומתורלו- ומתשת

¹² עיין ש"ע אור"ח סימן רמ סעיף טו

¹³ בתורלד- ככל (מתוקן בל"ט)

¹⁴ עיין ביש"ק ח"ב סימן רמא

¹⁵ מתורלו- אמתיות

¹⁶ עיין לק"ה קרחה וכתובת קעקע ג' ד' הובא בביש"ק ח"ג סימן כ'

¹⁷ מעלת קברי צדיקים עיין דרשות הר"ן דרוש ח', ספר העיקרים ד' לה, שם הגדולים מע' גדולים ערך א' קצט.

¹⁸ עיין לק"ה חלב ודם ג' ז' מובא בביש"ק ח"א סימן טו שהבעש"ט פעל שקברו יהיה בחי' א"י (וצ"ע לכאורה לפ"ו דווקא קברו ואעפ"כ לומר שם מוהר"ת ממנו לכל קבר של צדיק) ועיין מתוק מדבש על זוהר שלח דף קעג: שקבר משה רבנו קדוש יותר מא"י. ועיין הקדמת בעש"ט עה"ת (מאירת עינים) אות פ' ובמקור מים חיים שם אות כו שהביא דברי רבינו ומוהר"ת אלה בלא מקור אחר. גם ע"כ לק"ה שלוחין ד' יג. עיין כלי יקר (במדבר לג מט) נפש הצדיק נותן יותר הויה וקיום לעולם מכל הרוחניות שהיה בביה"ק וכו' ובדרשות הר"ן דרוש ח' כתב גם אחרי מותם מקושות קברותיהן ראויין להמצא השפע שם כי עצמותיהם

מאמר צדיקים ירשו ארץ

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום כתיבת התורה
לא ידוע

פתיחה

קברי צדיקים אמתיים הם קדושים בקדשת ארץ ישראל ממש, וארץ ישראל היא תקון גדול לפגם הברית. על פן צריכין להשתדל לבא על קבריהם, כי מקום קבריהם הוא קדוש כמו ארץ ישראל כנ"ל, והוא תקון גדול לפגם הברית: (לק"ע ברית ע')

שיחות

מספרין העולם בשם הבעל-שם-טוב וזכרוננו לברכה, שאמר, שפעל אצל השם-יתברך, שמקום קבורתו יהיה בחינת ארץ ישראל. (זה שיהיה לתורה ק"ט חלק ב', עין שם. ה"ה): (ליקו"ה יור"ד הלכות חלב ודם הלכה ג', ד'; מובא בשיש"ק ח"א, סעיף ס"ו). (הובא גם בבעש"ט עה"ת במקור חיים שם על ההקדמה קונטרס מאירת עינים אות כו בשם ספר דרש טוב שהעתיק מלקוטי הלכות)

הבעל-שם-טוב וזכרוננו לברכה צוה לומר כמה מזמורי תהלים על קברי הצדיקים כמוכא, וזה בחינת עשרה מזמורי תהלים שגילה רבנו וזכרוננו לברכה וצוה לאומרים על קברו: (ליקו"ה קרחה וכתובת קעקע הלכה ג, אות ה; מובא בשיש"ק ח"א, סעיף ע"ו).

ועל-כן הוא דבר גדול מאד מאד להרבות לילך על קברי צדיקים האמתיים, כי על-ידי-זה שבאין אצל מקום קבורתם הקדושה, שהוא בחינת ארץ ישראל, כמו שנאמר (תהלים לו, כט): "צדיקים ירשו ארץ". כמו שאומרים בשם הבעל שם טוב וזכרוננו לברכה. וארץ ישראל היא ארץ החיים והשלום, כמו שנאמר (תהלים קטו, ט): "אתה ה' לפני ה' בארצות החיים". וחיים הוא בחינת שלום כנזכר-לעיל. וכמו שנאמר (מלאכי ב, ה): "בריתי היתה אתו החיים והשלום". ועל-כן אנו מתפללין, "שים שלום טובה וברכה חיים" וכו'. כי עקר החיים הוא השלום, שהוא בחינת התחברות שני הפכים, התחברות הנשמה בהגוף, התחברות צדיקים גבוהים מאד עם רשעים גמורים, כדי להמשיכם להשם-יתברך, ולהחזירם בתשובה שלמה אליו יתברך. ועל-ידי שכל אחד בא על קבר הצדיק האמת, על-ידי בכיתו ותפלתו, שמתפלל ומתחנן שם, על-ידי-זה חוזר ומעורר ביותר נשמת הצדיק האמת, ומאיר ביותר למטה בזה העולם הגשמי, כי צדיקא שכיחי יתיר בהאי עולמא בתר דאסתלקו, כמו שאיתא בזהר הקדוש (ח"ג, דף ע"א). ונתקשר נשמת הצדיק ביותר בזה העולם, ונתרבה השלום ביותר כנזכר-לעיל, ונמשכין כל העולם לעבודתו יתברך: (לק"ה קרחה וכתובת קעקע ג' אות ד'; מובא בשיש"ק ח"א, סעיף כ').

בששים רבנו את התורה שבלקוטי מוהר"ן תנינא סימן ק"ט על הפסוק "צדיקים ירשו ארץ", שמבואר שם שמקום משכן קברו של הצדיק הוא בחינת ארץ-ישראל, צוה אז רבנו על אנשי-שלומנו שישתדלו לנסוע למעבדו על קבר הבעל-שם-טוב, אולם שלא יסעו בחורף, רק בקיץ – כדי שיוכלו להתמקמה שם על קברו הרב: (שיש"ק ח"ב, סעיף רמ"א. ושיש"ק חדש ג' תשנ"ג).

...עקר מה שהולכין על קברי הצדיקים הוא בשביל תקון הברית, וכמו ששמעתי מפי רבנו וזכרוננו לברכה, שהוא תקון גדול לפגם הברית, כי כתיב "צדיקים ירשו ארץ", הינו שהצדיקים ירשו ארץ-ישראל, שזוכין שבמקום קבורתם הקדושה הוא בחינת ארץ-ישראל, וארץ-ישראל הוא תקון גדול לפגם הברית, פן שמעתי מפיו הקדוש: (ליקו"ה ח"ב ח"ב הלכות חובל בחבור ג, מובא בשיש"ק ח"ג, סעיף כ"ג).

קברי צדיקים מסוגל להתפלל שם כמבואר בספרים הקדושים ושמעתי בשם הגה"ק בעל דברי חיים זי"ע שאמר לאיש אחד שהיה כהן ולא נסע על ציון צדיק אחד ואמר לו שאפילו להיות באותו העיר שהצדיק קבור ג"כ מסוגל, וראייה ממשנה ריש פרק ג' דימא מזכירין רק עיר חברון להזכיר זכות אבות. ואני מצאתי בזהר הקדוש שמות דף ה. דפוס וילנא וז"ל – אי בני אנשא ידעין יקרא סגיאה דיעקב בשעתא דאמר לו קודשא בריך הוא אנכי ארד עמך מצרימה, הוי מלחכי עפרא תלת פרסי קריב לקבריה. עכ"ל הזהר. (הנהגות ומדות טובות מרבי יעקב יחזקיהו)

(במדבר לג, מט): ויחננו על הירדן מבית הישמת עד אכל השטים בערב מואב, ושם נפרצו בנות ורפו ידי משה וידי צדיקים עמו, והמה בכים והוא עומד כנגד ששים רבוא. (שמות לב, כ): ויקח את העגל אשר עשו, ורפו ידיו, אלא בשביל פינחס שיבוא ויטל את הראוי לו. ולפי שנתעצל (דברים לה, ו): ולא ידע איש את קברתו, ללמדך שצריך אדם להיות עז כנמר, וקל כנשר, ורץ כצבי, וגבור כארי, לעשות רצון קונו, מפאן את למד שמדקדק עם הצדיקים עד פחות השערה. עכ"ל המדרש. וכתב שם הפל"ח ולפי שנתעצל וכו' – יתבאר עפ"י תורה קט תנינא שקבר הצדיק הוא תיקון לפגם הברית. ולצדיק יש נחת גדול כשבאים על קברו ללמוד ולהתפלל/י שם וכו'. עכ"ל הפל"ח. וראה שם הערה י' – א"ה. כי מבואר

בזכרון חשון תשפ"ו ירושלים

² חיי מוהר"ן אות קסב – ואמר שהיה רוצה לנסע לארץ-ישראל הינו לנסע עוד הפעם לארץ-ישראל ולהסתלק שם, אף הוא מתירא שמא לא יוכל להגיע לשם. גם אם יסתלק שם לא יבואו אנשים על קברו ולא יהיה להם עסק ועבדא עם קברו ואמר בזה הלשון: "עם וועט קיינער ניט קומין אויף דעם קבר מען וועט ניט האפען צי טאהן מיט דעם קבר" אבל פשישכב במדינתנו בודאי נבוא על קברו ללמד ולהתפלל שם ויהיה לו שעשועים ותענוג גדול מזה. ומאותו הזמן והלאה דבר הרבה מענין הסתלקותו, ודבר הרבה מענין קברו. וגילה דעתו כמה פעמים בכמה מיני לשונות שיבואו על קברו תמיד לומר תהלים על קברו וללמד שם ולהרבות שם בתפלה ותחנונים, ודבר עם כמה אנשים מענין זה. גם בשבא מלמברג אמר ששם היה טוב לפניו להסתלק ולשכב שם מחמת ששוכבים שם כמה וכמה צדיקים גדולים. אך מחמת זה לא היה נוחא לה להסתלק שם מחמת ששם לא יבוא שום אחד מאנשיו על קברו. ואמר שבשעתו יבוא על קברו ויאמר קפוטל תהלים בהתעוררות הלב יהיה לו תענוג גדול מזה ועשה תנועות בגוף ובעצמותיו אף, ורמו שיהיה לו חלוץ עצמות אף

שם בסימן קט שמקום קבורת הצדיק הוא בחינת ארץ ישראל והוא תיקון לפגם הכרית, וכפי המבואר שגם הצדיק יש לו נחת רוח מהבאים אצל קברו, נמצא שהנחת רוח הוא גם כן בענין תיקון הברית. נמצא שבדקות (בדק מן הדק מה שאין לנו שום השגה בדקות הפגם של משה) היתה העונש כביכול הבאה אליו מאת ה' שלא ידעו מקום קבורתו ואי אפשר לפקוד ציונו הקדוש, כי הוא בחינת מידה כנגד מידה, ואין להאריך בזה, והבן. (פל"ח במדבר רבה בלק פרשה ב' כד)

עונג שבת עמ' פט – ועפ"י ד"ק של רבינו ז"ל הנ"ל יש לפרש דברי הגמרא ברכות דף ח' במערבא כי נסיב אינש איתתא אמרי ליה הכי מצא או מוצא דכתיב מצא אשה מצא טוב וכו' מוצא דכתיב ומוצא אני מר ממות את האשה ולכאורה קשה*) הלא ידוע שמצוה לשמח את החתן בדברים ויתכן להפחידו על מוצא וכו' אך י"ל כי איתא בליקוטי תנינא סימן ק"ט וארץ ישראל הוא תיקון גדול לפגם הברית יעיי"ש ולפי"ז י"ל דדוקא במערבא שהוא ארץ ישראל כידוע אמרו לו כן מצא או מוצא לשמחו שאין לו להתירא כלל כי אף אם ח"ו האשה היא בחי' מוצא וכו' אין להתירא כי ארץ ישראל הוא תיקון גדול לפגם הברית וע"י תיקון הברית יתהפך הכל לטובה ותאבה האשה ותהיה לו לעזר בחי' מצא אשה מצא טוב וזה מצא או מוצא כי שניהם שוין כנ"ל.

עד כאן השיחות

ליקוטי הלכות

חור"מ חובל בחבירו הלכה ג אות י. מה שנוסעין והולכין על קברי הצדיקים. והעקר בשביל תקון הברית קדש, פי'דוע, (ראה ההמשך בסוף התורה)

יו"ד חלב ודם הלכה ג אות ז. וזה בחינת השתטחות על קברי הצדיקים האמתיים, שהוא דבר גדול מאד, כי זוכין לתשובה על ידי זה, כי בשמשתטח על קבר הצדיק האמת זה בחינת אהבה ורחוק, כמובא בכתבי האר"י ז"ל (שער היחודים פרק ד): שזה עקר פגות ההשתטחות על קברי צדיקים, לאתדבקא רחוק ברוח הצדיק. ועל ידי זה נעשה בחינת איור הנח והנח פנ"ל, כי מקום הקבר של הצדיק האמת הוא בחינת ארץ ישראל, בבחינת (תהלים לו, כט): "צדיקים ירשו ארץ", שהצדיקים זוכין לירש ארץ ישראל במקום קבורתם (לקוטי תנינא סימן קט). וכמו שמשפירין העולם בשם הבעל שם טוב, ז"ל, שאמר: שפעל אצל השם יתברך שמקום קבורתו יהיה בחינת ארץ ישראל. וארץ ישראל הוא בחינת איור הנח והנח, פנ"ל. ועל כן מסגל שם מאד במקום קבר הצדיק האמת לעזר לבו, להזכיר את עצמו היטב מה הוא עושה בעולם הזה. ולהזכיר את הטוב הקבוע אצלו בגלות גדול, שיזכר את מעלתו היכן הוא בעולם, כי הוא מזרע ישראל, שבשבילם נבראו כל העולמות בלם וכו' וכו'. ועכשיו הוא נפל למקום שנפל, ולפעמים יכול להיות שהאדם לא ישמע כל זה, ולפעמים אפילו כשידבר לעצמו דבורים כאלה, אף על פי כן יכול להיות שלא לשמע, חס ושלום, מחמת שהטוב כבש בגלות גדול מאד, אבל בשוה לבוא על קברי הצדיקי אמת, ששם הוא בחינת איור הנח והנח, ואין שם שום רוח רעה שיפיר בין הדבורים הקדושים ובין הטוב הקבוע, ואז זוכה לשמע את דבורים הקדושים של הצדיקי אמת, שהיו מדברים ועוסקים תמיד להזכיר את הטוב הקבוע ולהחזירו בתשובה. ועכשיו יכול הטוב לשמע היטב את דבוריהם הקדושים, ואז זוכר את מעלתו ויכול לזכות לתשובה ולחזור לשרשו.

או"ח בית הכנסת הלכה ה אות כג – וזה עקר עסקנו וצעתנו בראש השנה – לברר ולקדש המחשבה, שבוה תלוי כל הקדשות וכל המתקת כל הדינים שבעולם, שבשביל זה נוסעים לצדיקים על ראש השנה פנ"ל. וכל אחד כפי מה שזוכה לקדש מחשבתו – כמו כן נתגלה קדשת ארץ ישראל, כי בעת שהמחשבות רעות שוטפים על האדם, חס ושלום, שהם בחינת מימי המבול, אזי נתעלם קדשת ארץ ישראל פנ"ל, וכל אחד כפי מה שמתגבר לדחות מעצמו בלבולי המחשבות ומקבר ומקדש מחשבתו, כמו כן נתגלה בחינת קדשת ארץ ישראל, כי עקר קדשת ארץ ישראל הוא בחינת תקון הברית שתלוי בקדשת המחשבה, בחינת (תהלים לו, כט): "צדיקים ירשו ארץ", כמו שכתוב במקום אחר (סימן קט תנינא), וכל זה עוסקים בראש השנה פנ"ל.

או"ח ברכת הריח הלכה ג אות ט' – וזה בחינת השתטחות על קברי הצדיקים האמתיים, כי מקום קבורת הצדיק האמת הוא בחינת ארץ ישראל, בבחינת (תהלים לו, כט): "צדיקים ירשו ארץ", פי'דוע (לקוטי תנינא סימן קט). כי הצדיק האמת הוא בחינת משה, כמו שכתב רבינו ז"ל בכמה מקומות (בסימן ב ועוד), ובמשה נאמר (דברים לו, ו): "ולא ידע איש את קבורתו", ואפילו הוא עצמו לא ידע (סוטה יד). וזה בחינת תכלית הבטול אל האין סוף שזכה משה וכו'. וכמו כן זוכה כל צדיק האמת לפי בחינתו לבחינת בטול אל האין סוף בשעת הסתלקותו. ובשבילן על קברו ומשתטחין עליו – אזי נכללין בו, ועל ידי זה נכללין עם נפש הצדיק בהאור האין סוף בבחינת עולם הבא, בחינת פלו טוב, ועל ידי זה נתבטל כל הרע ונתפכרין כל העוונות, פנ"ל. ועל כן על ידי זה יכולין לזכות להשגות גדולות מי שזוכה להתדבקות רחוק ברוח ארץ ישראל, כמובא בשער היחודים (פרק ד). כי על ידי הרשימו שגשאר מבחינת הבטול שהוא בחינת השתטחות פנ"ל, על ידי זה זוכין להשגת התורה, כי הרשימו מאיר אל הדעת וכו' פנ"ל במאמר הנ"ל, עין שם. ואפילו מי שאינו בר הכי ואינו יודע לאתדבקא רחוק ברוח וכו', אף על פי כן נעשה כל זה ממילא, על ידי שבא על קברי הצדיקי אמת, ונכלל בהם באמת ובלב שלם על ידי רבוי התפלות ותחנונות ובקשות שמרביין להתפלל על קבריהם, ולפרש שיחתו שם, כל אחד ואחד כפי אשר יודע את נגעי לבבו באמת, ומבקש ומשתוקק ומתגעגע לשוב להשם יתברך באמת ולהיות פרצונו יתברך ונכרצון הצדיקים האמתיים, על ידי זה הוא נכלל בהם, ועל ידי זה הוא נכלל באין סוף וכו', שעל ידי זה נתבטל כל הרע וזוכין לכל טוב וכו', אמן.

יו"ד קרחה וכתבת קעקע הלכה ג כי באמת הצדיק הגדול, אף על פי שגשמו מסתלקת למקום שמסתלקת, אף על פי כן, עקר השלמות שתהיה למטה גם כן, כמו שכתב רבינו ז"ל (בסימן ז לקוטי תנינא), כי אדרבא, מחמת גדל הפלגת מעלתו העצומה והנורא והגבה מאד מאד, על כן הוא יכול להוריד עצמו למטה למטה יותר ולהגביה ולהרים אפילו הנמוכים והרחוקים מאד מאד בתכלית הרחוק ביותר, כי מעצם השלום שזוכה עכשיו פנ"ל, הוא יכול לקשר ולהמשיך בלם להשם יתברך, אפילו הרחוקים מן הקדשה מאד מאד: (ד) ועל כן הוא דבר גדול מאד מאד להרבות לילך על קברי צדיקים האמתיים, כי על ידי זה שבאין אל מקום קבורתם הקדושה, שהוא בחינת ארץ ישראל, כמו שכתוב (תהלים לו, כט): "צדיקים ירשו ארץ". כמו שאומרים בשם הבעל שם טוב ז"ל (סימן קט תנינא). ... ועל ידי שכל אחד בא על קבר הצדיק האמת, על ידי בכיתו ותפלתו, שמתפלל ומתחנן שם, על ידי זה חוזר ומעורר ביותר נשמת הצדיק האמת ומאיר ביותר למטה בזה העולם הגשמי, כי 'צדיקא שכידו יתיר בהאי עלמא בטר דאסתלקו' (הצדיקים נמצאים בעולם הזה

בקברו כשיאמרו תהלים על קברו. ועוד דבר בזה הענין כמה פעמים. ואחר כך גלה העשרה קפיטל תהלים, ואמר שמי שיבוא על קברו יתן פרוטה לצדקה, ויאמר אלו העשרה קפיטל תהלים יניח עצמו לארץ ולרחב לעזר לזה האיש אפילו אם עבר מה שעבר וכו' ויחד שני עדים על זה כמבאר במקום אחר (לקמן רכה):

אחרי הסתלקותם יותר מבחיהם), כמו שאיתא בזהר הקדוש (אחרי עא:), ונתקשר נשמת הצדיק ביותר בזה העולם ונתרבה השלום ביותר כפ"ל, ונמשכין כל העולם לעבודתו ויתברך:

ח"מ שלוחין הלכה ד' אות יג. וזה בחינת מה שנוסעין על ראש השנה לצדיקים, כי על ידי ההליכה והנסיעה שכל אחד הולך ונוסע ממקומו להצדיק – על ידי זה מעלה מקומו, לבחינת מקומו של עולם שהוא הצדיק, כמו שמבאר שם בבחינת (שמואל א' ב, ח): "וכסא כבוד ינחלם" וכו'. וזהו בחינת מה שנוסעין והולכין על קברי צדיקים, בפרט קדם ראש השנה, כי במקום שישוכב הצדיק – הוא בחינת ארץ ישראל ויש מקומו של עולם, כי שם מנוחת הצדיק בבחינת (ישעיה נז, ב): "יבא שלום ינוחו על משכבותם". ועקר מנוחת הצדיק הוא בשמקשר ונכלל בבחינת 'כסא הכבוד', בחינת מקומו של עולם, ששם עקר המנוחה והנחלה כפ"ל, ועל כן שם במקום גניזת הצדיק – זוכה כל אחד שירחמו עליו מלמעלה וידונו אותו לכף זכות על ידי בחינת מקומו של עולם וכו', וכפ"ל:

קושיות

- א. אמר שטוב מאד להיות על קברו של הבעש"ט – צ"ע כיון שמבאר הטעם כי קברו של צדיק קדוש בקדושת א"י האם גם לצאת מא"י להיות על קברו זה טוב, או לצאת מאומן למעזיבו להיות על קברו?
- ב. עוד צ"ע האם קבר צדיק בארץ ישראל, יש בו תרתי לטיבותא, או שהוא שרגא בטיהרא, ולפי המבואר שגם בא"י יש מדרגות קדושה (משנה כלים פ"א ו' ז' ח') האם קבר רשב"י (שהוא בחי' קדש הקדשים) עדיף מהכותל (שהוא רק כותל של הר הבית)? שמעתי פעם מהר"מ בנשטוק שטען על המתפללים בכותל במקום במניין של אנ"ש, הרי בית המקדש מקבל מהצדיק כמבואר בתורה סז תנינא.
- ג. כיון שכנ"ל יש עשר קדושות בא"י איזה קדושת א"י יש בקבר הצדיק? עיין תורה סא שהצדיק הוא בחי' אבן השתיה, האם כיון שצדיקים גדולים במיתתם מבחיהם על כן מקום קבורתם קדוש בקדושת אבן השתיה.
- ד. צדיקים אמיתיים קברם קדוש בקדושת א"י – ראה מתוק מדבש זוהר שלח/י שקברו של משה רבנו קדוש יותר מא"י, וצ"ע א"כ מדוע כתב האריז"ל/י ששבט גד וראובן שבחרו להם נחלה בחלקת מחוקק ספון דהיינו סמוך לקברו של משה, וויתרו על נחלה בארץ היה כיון שהיה בהם איזה פגם?

¹ זוהר שלח דף קעג. – תו עוד פתח רב המנונא סבא, ואמר לפרש מה שכתוב על הר (דף קעג ע"ב) גבוה עלי לך מבשרת ציון וגו' ופירש על הר גבוה, האי ודאי הר העברים זהו ודאי הר העברים, אתר דמשה אתקבר המקום שמשם נקבר בו, שהיה קדוש יותר מקדושת ארץ ישראל, ואין שום שר שלט עליו אלא משה רבינו ע"ה, (מסנאול כפ' תמונה דף קנז ע"א), והא אוקממה ודאי כבר ביארו החברים, דשכינתא תסלק לתמן כי השכינה תעלה לשם, לפי שארץ ישראל שהיא מקומה של השכינה, מסורה עדיין בידי הגוים, לכן היא תעלה לפתח שער כניסת ארץ ישראל שהוא הר העברים, ותבשר עולם ושם תבשר לכל העולם את בשורת הגאולה,

וזוהר תרומה דף קנז. – ואי תימא והא משה דסליק על כל בני עלמא היף מית תמן ואם תאמר והרי משה שעלה מעלתו על כל בני העולם איך מת במדבר ברשות הסטרא אחרא, ומתוך לאו הכי אין הדבר כן, דהא משה מהימנא לא הוה ברשותיה כי משה הנאמן לא היה מיתו וקבורתו ברשותו של הסטרא אחרא במדבר, אלא מת ונקבר בהר העברים, ושואל מאי העברים למה נקרא כן, ואמר פלוגתא לשון מחלוקת, כלומר עבר מזה ועבר מזה, דאתפלגו עליה שליטין עלאי דלעילא הר שנחלקו עליו המושלים העליונים שהם שרי מעלה של האומות, שכל אחד רצה למשול בו, אבל ולא אתמסר בידא דממנא ושלטיא אחרא לא נמסר ההר ביד ממונה ומושל אחר, ואשתאר הכי עד דאתא משה עבדא מהימנא ושלטי עליה ואתקבר תמן ונשאר כך עד שבא משה עבד הנאמן וניתן לו לנחלה ושלט עליו ונקבר שם, וקדושתו כקדושת ארץ ישראל, ונחשב לו כאילו נקבר בארץ ישראל.

ואמר עוד כי כדי שלא תכנס שם הקליפה שהיא המות, לכן ולא אתעסק ביה בקבורתיה בר קדשא בריך הוא בלחודי לא עסק בקבורתו רק הקב"ה לבדו דכתבי ויקבר אותו בגי', ושואל ויקבר אותו מאן מי קברו שם, ומתוך ההוא דכתבי ביה בארץ סתים זה שכתוב בו בדרך סתם ואל משה אמר, ולא כתיב מאן איהו ולא כתוב מי הוא שאמר, וכן משיב ויקרא אל משה, ולא כתיב מאן איהו ולא כתוב מי הוא שקרא, וסינו השכינה ששקרא אלל בעלה התי' אינה עולה כס לכן לא נזכר שמה, אופה הכא אף כאן משיב ויקבור אותו, ולא כתיב מאן איהו ולא כתוב מי הוא שקברו, אלא ודאי האי אתר ידיעא איהו לגבי חברייא אלא ודאי הוא המקום הידוע להחברים שהיא השכינה שהיא מקומו של עולם, היא נתעסקה וקברה את משה, נמצא שמשם פלט את נשמתו בחיך אמו ויצאה נשמתו בטהרה ונקבר גופו בטהרה, ועל דא ביהוה טורא לא שלטי עליה בר משה בלחודי ועל כן בהר ההוא לא שלט עליו שום שר רק משה לבדו, ואיהו אתקבר תמן והוא נקבר שם.

ומפרש אם מקום קבורת משה חשוב בקבורת ארץ ישראל, אם כן למה לא נכנס בגופו לארץ ישראל, ואומר הטעם הוא ובגין למנדע לכל דרין אחרנין דעלמא דאינון מתי מדבר יקומון כדי להודיע לכל דורות האחרים שיבואו לעולם, שאותם מתי מדבר יקומו בתחית המתים, ולא יטעו לומר שאין להם חלק לעולם הבא, לכן ההוא רעיא דלהון אשרי ליה בגווייהו את משה שהיה הרועה שלם השכין אותו הקב"ה ביניהם, למהוי כלהו באתערוותא דקיימא לעלמא דאתי כדי שיהיו כל מתי מדבר בהתעוררות של קיום לעולם הבא ויזכו על ידו.

² ראה ספר הליקוטים – פרשת מטות – מצאתי כתוב בשם אחד מתלמידי הרב זלה"ה, סוד בני גד ובני ראובן וחצי שבט המנשה לא נכנסו לארץ. סוד הענין, דע, כי יעקב אבינו ע"ה בשמזדווג עם לאה, היה סבור שהיא רחל בנודע, ונשמתו של ראובן היתה מסוד הדעת. ומפני שהיה זוג יעקב ע"ה שלא מדעת, לכן לא נכנסו בניו של ראובן לארץ ישראל. ובני גד ג"כ, לפי שגד היה ג"כ בלא דעת יעקב, לפי שכשנתנה רחל בלהה שפחתה ליעקב, נטלה ממנו רשות, שנאמר (בראשית ל') בא נא אל שפחתי וכו', אבל לאה כשנתנה שפחתה זלפה ליעקב, היה בלא רשות, שנאמר (שם) ותקח את זלפה שפחתה ותתן אותה ליעקב לאשה, לקחתה בדברים, והביאה אותה אצל יעקב, והיה סבור שהיא לאה, ונזדווג עמה באותה הלילה, ובא גד שלא מדעת. והיתה נשמתו ג"כ מסוד הדעת העליון, על כן קראה שמו בג"ד חסר א', שהיא סוד הדעת: וכשבא אשר, תיקן הדעת שהוא בראש, ולזה, אשר הוא אותיות ראש, על כן לא נכנסו בניו של גד לארץ. וחצי שבט המנשה, דע שיוסף נשא אסנת שהיא בת דינה, שנתעברה משכם, והיה חצייה קליפה מצד שכם, וחצייה קדושה מצד דינה, ויוסף היה כולו קדושה, וכאשר נזדווג עם אסנת, נולד מנשה, ולקח מצד אמו החצי שבה שהיא מהקליפה, ולקח מאביו החצי של הקדושה:

ובשער הפסוקים פרשת מטות פרק לב – וצריך לתת טעם, למה גד וראובן, וחצי שבט מנשה, היו לחוץ ארץ ישראל, יותר מזולתם. והטעם הוא, כי הנה אמרו בזוהר, בפרשת ויצא, כשיעקב היה מוליד לראובן, היתה מחשבתו להוליד ליוסף, כי לכן הכניס לו תמורת רחל את לאה, ולכן לא יצאה בו אז טיפת הבכור, כמ"ש (בראשית מט) פחו כמים אל תותר. פי', במה שנודע, כי יש ביסוד ב' נקבים, אחד מוציא טיפת זרע, ואחד מוציא מים העכורים, מי רגלים וכשיצאה טיפת הזרע להוליד לראובן, יצאה דרך נקב המים, ונמוחה שם, וזש"ה, פחו כמים אל תותר, כי נמחת הטיפה, ביוצאה דרך נקב המים. נמצא, כי ראובן אמת הוא שהוא בכור, בבחי' היסוד, אלא שהוא בבחי'

ה. צדיקים אמיתיים קברם קדוש בקדושת א"י – מוהרנ"ת בלק"ה/ו' מבאר שיעקב ביקש להקבר בארץ כי רק שם יכול לזכות לאורות הצחצחות בשלימות אחרי ההסתלקות. וצ"ע הזוהר ויחי/ו' אומר שיעקב אבינו לא ביקש להקבר בארץ בגלל קדושת א"י כי זה יהיה לו בכל מקום שיקבר, אלא כדי להקבר עם אבותיו.

ו. צדיקים אמיתיים קברם קדוש בקדושת א"י – רבנו אמר (חיי מוהר"ן קסב/ו') שהיה רוצה להקבר בארץ ורק כדי שיפקדו אנ"ש את קברו ביקש להקבר באומן, וצ"ע מדוע רצה להקבר בארץ הרי היכן שיקבר הוא בקדושת א"י.

ז. צדיקים אמיתיים קברם קדוש בקדושת א"י כמ"ש צדיקים ירשו ארץ – ראה לק"ה כתובת קעקע שמוהרנ"ת כותב שרבנו אמר זאת בשם הבעש"ט. וצ"ע לא מצאתי בשום מקום דבור כזה בשמו אדרבה בספר בעש"ט עה"ת מובא בשם רבנו. וכנראה שהיא שיחה שלא נדפסה אלא בלק"ה, ועיין גם לק"ה חלב ודב"ג' ז' – מספרין העולם בשם הבעל-שם טוב וזכרוננו-לברכה, שאמר, שפעל אצל השם-יתברך, שמקום קבורתו יהיה בחינת ארץ ישראל.

ח. ראה תורה סא מקום שישראל יושבים בו נעשה קדושת א"י וראה תורה עו תנינא שכל מקום שישראל באים מעלים אותו ומנשאים אותו וכו' – וצ"ע א"כ מה כל כך השבח שקבר צדיק קדוש בקדושת א"י הרי נקבר במקום שנמצאים ישראל, וכבר יש שם קדושת א"י? נראה שקדושת א"י שעושים קהל ישראל הוא בקדושת א"י מחוץ לירושלים אבל קבר הצדיק בקדושת בית המקדש ממש.

ט. ידוע הדיבור של ראב"ן א"י אובער אומן וצ"ע מה הספק אם שניהם שוין מצד הקדושה? ובר"ה נוסף סיבה להיות דווקא אצל הצדיק, הרי שאין ספק שצריך לנסוע לצדיק ומדוע הוא הסתפק?

י. צדיקים אמיתיים קברם קדוש בקדושת א"י – צ"ע א"כ האם כדאי לצאת מא"י להתפלל בקברי צדיקים? הרי גם אסור לצאת מא"י, וגם מה יש בקבר הצדיק יותר מא"י דהיינו בכותל או ברשב"י והאר"ז? ראה בביאור עוטה אור (להרב אליהו עטייה) מכמה ספרים/ו' שמותר לצאת לקברי צדיקים שבחו"ל אבל צ"ע כנ"ל אם זה רק מותר האם זה לא מיותר?

נקב המים, אשר ידעת כי הוא מוצא מותר הסיגים, להשפיע בחיצונים. ולכן ראובן ירש מקומו בחוצה לארץ מעבר לירדן: וענין זה נרמז בזוהר, בפרשת ויחי, בדף רמ"ד ע"ב ע"ש. ודע, כי ראובן הוא בדעת העליון, שבין חו"ב דו"א, אשר גם בו יש ב' נקבים, בדוגמת יסוד כנזכר, ומשם יצא ראובן, מסוד נקב שני. וז"ס פסוק, (איוב ו' ט"ו) אחי בגדו כמו נחל. כי הנחל העליון הוא בינה, שהיא סוד אות אלה, החסרה בחינת בג"ד, כמשה"ה (בראשית ל') ותאמר לאה בגד וגו'. וזה הנחל, היה בו בגידה, כי לא קבלה טפת הזרע, מנקב הזרע של הדעת, אלא מנקב המים, ומשם יצא ראובן בבגידה זו בנחל העליון שהיא בינה. וגם למטה ביסוד התחתון, אשר משם יצא גד, אירע לו בגידה זו, שיצא מנקב המים שביסוד התחתון. וזו"ה, אחי בגדו כמו נחל, שהם שבת גד, שיצאו מן היסוד דזעיר לנוקביה, בגדו, כמו הבגידה שאירע למעלה לראובן, בנחל העליון בבינה. ונמצא, כי שתי בגידות היו, אחד למעלה, ואחד למטה, והם ראובן גד. ונדע, כי גד נשרש ונאחו בעקב ימין, בסוד והוא יגוד עקב, כנזכר בסבא דמשפטים, ובחי' העקב היא גבורות ודינים כנודע. וזהו הטעם, שיצא גד דרך נקב החיצונים: והנה מנשה, גם הוא בסוד ירך יעקב בגיד הנשה, ולכן נקרא מנשה, בסוד (שמות) כי נשני אלהים וכו'. ולכן גם הוא יצא לחוץ לחו"ל, ואמנם מנשה הוא מן הנקב של זרע שביסוד, אלא שגם הוא חציו מים, ולכן לא יצא לחוץ, רק אותו המחצית של שבת מנשה:

ה' לקוטי הלכות ברכת הודאה הלכה ו' אות נב. ועל פן השביע יעקב את יוסף לקברו בארץ ישראל, כי שם עקר המקום הקדוש הנ"ל, שנמשך ממקום העליון מבחינת המסדר וכו', שנקרא 'מקום', שמשם כל השגות התשעה היכלין הנ"ל, שהם בחינת אורות הצחצחות, שזה עקר השגת הצדיקים שזוכין לזה בשלמות אחר הסתלקותם, בבחינת 'והשביע בצחצחות נפשך' וכו' (ישעיה נח, יא), כי עקר המיתה נגזר בשביל זה, מחמת שאדם הראשון פגם בהמסדר והמישב כנ"ל, ועל ידי זה נגזר עליו מיתה לדורות. כי עתה אי אפשר לשום אדם, אפילו לצדיקים גמורים – לבוא לאורות הצחצחות הנ"ל בחייהם בשלמות, רק כל אחד כפי עבודתו, וזכה להשיג בחייו מה שמשגי בזה, עד אשר בסוף מכתח למות ולשוב אל העפר, בבחינת (בראשית ג, יט): 'ואל העפר תשוב'. ושם דיקא יתבאר הגוף, ויודך ויתהפך לעפר קדש, לבחינת אדמת קדש, שהוא בחינת מקום הנורא הנ"ל, שזהו בחינת שנתהפך מעצבות, מיגון ואנחה, לחיות ושמחה, שעל ידי זה יקום בתחית המתים, שאז יהיה עקר השמחה בשלמות, בחינת 'אז ימלא שחוק פיני' וכו' (תהלים קכו, ב), בחינת 'עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים לעתיד לבוא, וכל אחד ואחד מראה באצבעו' וכו' (תענית לא). עד "נגילה וגשמחה בישועתו" וכו' (ישעיה כה, ט). ועל פן אשרי אדם הזוכה להקבר בארץ ישראל, ששם המקום הקדוש הנ"ל, שעל ידי זה נכללין בבחינת מקום הנ"ל, שהוא בחינת 'פרוף כבוד ה' ממקומו', שעל ידי זה משיגין אורות הצחצחות שהם בחינת תשעה היכלין. אשרי הזוכה לזה:

י' זוהר ויחי דף רכב. – רבי יוסי אמר פיון דיעקב הוה ידע דבניו ישתעבדון בגלותא תמן במצרים אמאי לא אתקבר תמן כיון שיעקב ידע שבניו ישתעבדו שם במצרים בגלות, אם כן למה לא הסכים להקבר שם בגין דייגין זכותיה על בניו כדי שזכותו תגין על בניו, אמאי בעא לאסתלקא מתמן למה רצה שיעלוהו משם והא קתיב ברחם אב על בנים והיה צריך לרחם עליהם אן הוא רחמנותא איפה היא מדת רחמיו של יעקב, וגם אין כאן טענת קבורת ארץ ישראל כי כל מקום שיעקב היה נקבר היה מקדש אותו מקום בקדושת ארץ ישראל ולא היה תחת שליטת החיצונים של חוץ לארץ.

י' חיי מוהר"ן אות קסב – ואמר שהיה רוצה לנסע לארץ ישראל הינו לנסע עוד הפעם לארץ ישראל ולהסתלק שם, אף הוא מתירא שמו לא יוכל להגיע לשם. גם אם יסתלק שם לא יבואו אנשים על קברו ולא יהיה להם עסק ועבדא עם קברו.

י' שדה חמד מערכת ארץ ישראל א/ וחוון עובדיה ח"ה ססנ"ז בהערה. וש"ת שדה הארץ ג' יא. עוד הביא מעשה מרבי יצחק אלפיה בומן השואה ע"ש.

יא. בשם הבעש"ט^ט שלימוד התורה של הצדיק היא כמו השתטחות על קברו, וראה גם תורה קצב^ו שבספר של הצדיק נמצא פניו שכלו ונשמתו ודיוקן פניו עי"ש. וצ"ע א"כ לימוד ספרו של צדיק בכותל דהווי תרתי לטיבותא האם לא טוב יותר מלצאת מא"י לקבר הצדיק הזה.

יב. "צדיקים ירשו ארץ" ראה לק"ה חובל בחבירו ג' בתחילת אות י' היינו שצדיקים יורשים א"י – צ"ע לכאורה קדושת א"י שבמקום קברם אינו ירושה אלא מכח הקדושה שנשפע עליהם בחייהם. עיין תורה ז' כשאברהם שאל במה אדע כי אירשנה, שאם הבאנו שבתורה בעניין א"י יש לשון מתנה ולשון ירושה, ודנו בזה האחרונים והמסקנה שאברהם אבינו ירש בקנין של לאחר זמן לבניו עי"ש, וצ"ע ממי ירש אם משם בן נח מדוע נקראת גם מתנה? ונראה שנקראת ירושה מהקב"ה מצד שאין לה הפסק שזה גדר ירושה של נחלת אבות דלא עבידא דפסקא^{יא}. אמנם כל זה דווקא בא"י ואולי בחו"ל קדושת א"י שבקבר הצדיק היא ירושה בזכות עצמו ונקראת ירושה דלא עבידא דפסקא שהרי אסור להוציאו גם ביובל וצ"ע.

יג. שמקום גניזתם הוא קדוש בקדושת ארץ ישראל ממש – צ"ע האמנם במקום קברם השמים פתוחים כנגד שער השמים ופתח היכל לבנת הספיר כמו ארץ ישראל כמבואר בחסד לאברהם מעין ג' נהרות ב' ג' ד' ו'. ואם תמצוי לומר שכן עד היכן? האם עד ג' פרסאות (י"ב ק"מ) כמבואר בזוהר^{יב} שעד שם מגיע הארת קברו? או שקדושת א"י ממש רק בד' אמות. נראה לומר כמו שא"י יש עשר קדושות כך בקבר הצדיק וד' אמות הן קדש הקדשים וככל שמתרחק יורד מדרגה.

עד כאן ההקדמה

תורה קט

סיפר עמי מענין קבר הבעש"ט זצוק"ל, שטוב מאד להיות שם על קברו [י].

ואמר, כי צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה (תהלים לו)^י פשוטו של מקרא המשך לפסוק הקודם^{יט} שצדיקים יורשים את הצלחת הרשעים בעוה"ז. ורבנו דורש שהצדיקים היכן שהם יורשים קדושת ארץ ישראל וישכנו לעד עליה כי גם בהסתלקותם מקום גניזת גופם קדוש בקדושת ארץ ישראל, בבחי' ירושה דייקא דהיינו קדושה שאין לה הפסק. היינו שהצדיקים אמתיים^{יז} יורשים ארץ ישראל [י]. דהיינו

^ט בעש"ט עה"ת פרשת שלח אות א – ויעלו בנגב ויבוא עד חברון. פירש רש"י שכלב הלך ונשתטח על קברי אבות עיין שם, ובדורות האחרונים, כשלומדים דברי שום תנא וחכם מדברי הקדמונים, שהדבר ההוא^א הוא חיות ומוחין שלו, והאדם הלומד ומדבר דבריו, מדבק ומכניס חיות ומוחין שלו לתוך הדיבורים, ונקרא אתדבקות רוחא ברוחא, ולכך מחיה אותו, שמכניס החיות בהדברים, שלכך אמרו (יבמות צ"א) שפתותיו דובבות בקבר, ואפשר לומר כי זהו בחינת השתטחות על קברי צדיקים, כי דיבורי הצדיק שם הוא קבור וטמון החיות שלו כאמור, וזה הלומד, בהכנסו עם החיות ומוחין שלו לתוך החיות ומוחין של הצדיק שטמן בדבריו, נקרא אתדבקות רוחא ברוחא, ושפתותיו דובבות בקבר, כנודע זה מדברי הבעל שם טוב נשמתו בגנוי מרומים, ונקרא בחינה זו השתטחות על קברי הצדיקים שהן דבריהם שלומד ומזכיר היום הלומד ולכך מחיה מוחין של אותו הצדיק, והבין: (מאור עינים בריש ליקוטי מסכת שבת)

מקור מים חיים שם הערה א – בספר ליקוטי אמרים דף ב' ע"ב ודף ד' ע"א כתב וזה לשונו, כשלומד בגמרא אמר רבי שמעון תיבת שמעון הוא חיות התנא, וכן שם כל האדם הוא חיות שלו, ושם הוי"ה הוא מחיה ומקשר החיות עם המוחין, והדין שאומר הוא השכל שלו דהיינו המוחין, נמצא כשלומד בדחילו ורחימו הוא מקשר עצמו לרבי שמעון ולומד אצלו עד כאן לשונו, עיין לקמן פרשת ואתחנן אות ל' מענין זה, ועיקר ענין ההתדבקות עם נשמת הצדיקים עיין שם בפרשת ואתחנן אות ט"ו ובהגה י"ג ענין יחודים השייכים לזה:

^י תורה קצב – נמצא זה שמקבל דבור מפי הצדיק, מקבל פניו ושכלו ונשמתו, ונחקק ונצטרך בדעתו דמות דיוקנו של הצדיק, שהוא הפנים והשכל והנשמה.

^{יא} דהיינו דווקא נחלת אבות כי נחלה שירש מאביו שקנה בכסף חוזרת לבעלים ראשונים ביובל.

^{יב} זוהר שמות דף ה. – רבי חייא הוה אזיל מאושא ללוד, והוה רכיב על חמרא, והוה רבי יוסי עמיה רבי חייא הוה הולך מאושא ללוד והיה רוכב על חמור ורבי יוסי היה עמו, נחית רבי חייא ושקליה בידוי לרבי יוסי ירד רבי חייא מעל החמור ואחז בידו לרבי יוסי, אמר ליה, אי בני עלמא ידעין יקרא סגיאה דיעקב בשעתא דאמר ליה קדשא בריך הוא אנכי ארד עמך מצרימה אם בני העולם היו יודעים הכבוד הגדול שנתכבד יעקב בשעה שאמר לו הקב"ה אנכי ארד עמך מצרימה, הוה מלחכי עפרא תלת פריס קריב לקבריה היו מלחכים העפר ג' פרסאות קרוב לקברו, כי עד שם מאירה הארתו.

^{יג} עיין ישי"ק ח"ב סימן רמא

^{יד} תהילים פרק לו (כח) כי ירד אהב משפט ולא יעזב את חסידיו לעולם נשמו וזרע רשעים נכרת: (כט) צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה:

^{טו} כמו שפירש המלבי"ם – (כח – כט) כי ה' אוהב משפט, כי אחר שה' משגיח בעולם בודאי יעשה משפט, וזוהו מבואר שלא יעזוב את חסידיו, שזה נגד המשפט והצדק, ובודאי לעולם נשמו מן ההשגחה, וא"כ יחויב מהמשפט האלהי ושמירתו את חסידיו שזרע רשעים נכרת וצדיקים יירשו ארץ, שהם יהיו לבסוף היורשים של זרע רשעים הנכרתים והם ישכנו על הארץ לעד, וא"כ הצלחת הרשע ועשרו הוא שיכין עושר ונכסים אל הצדיקים יורשיו והם יצלו לבסוף וההצלחה תשאר בידם לנצח:

שזוכים שמקום גניזתם הוא קדוש [י"ח/יט] **בקדושת ארץ ישראל ממש** [כ/כא]. ראה דרשות הר"ן שכיון שעצמות הצדיק כבר היו פלים לשפע האלקי על כן גם מקומות קברותיהן ראויין להמצא השפע שם בצד מן הצדדים. וראה כלי יקר פרשת מסעי^{כב} ונפש הצדיק נותן יותר הוייה וקיום לעולם יותר מכל הרוחניות שהיו בבית המקדש. ובתורה סז תנינא^{כג} מבואר שקיום בית המקדש ע"י הצדיק, וראה גם תורה סא שהצדיק בחי' אבן השתיה מקור קדושת בית המקדש וכתב שם הפל"ח^{כד} שגם מקום גניזת הצדיק בחי' אבן השתיה. נמצא לפ"ז שקבר הצדיק יש בו קדושה לפחות כמו קדושת בית המקדש. כנ"ל שכיון שכבר היו כלים לשפע אלוהי. וכלשון ספר העיקרים (ד' לה)^{כה} שאין ספק שהדבר שקבל אי זה שפע או כח עליון פעם אחת, אף על פי

^א עיין לק"ה קדוה וכתובת קעקע ג' ד' הובא בשיש"ק ח"ג סימן כ'

^ב מעלת קברי צדיקים עיין דרשות הר"ן דרוש ח', ספר העיקרים ד' לה, שם הגדולים מע' גדולים ערך א' קצט. ספר המדות צדיק קעג

^ט **שם הגדולים** (לחיד"א) – חלק גדולים – מערכת א אות קצט – כמה שנים הייתי תמיה על מנהג ישראל שמתפללין בזיהאר"ה אצל קברות הצדיקים ואין לקרות ק"ש או להתפלל תוך ד' אמות של מת או בבית הקברות כמ"ש בא"ח סי' ע"א ולהרמב"ם לא יצא אף בדיעבד. וכיוצא בזה הייתי תמיה על מ"ש בספר עמק המלך דאע"ה השלים מנין וכן על מעשה שעשה רבינו האר"י זצ"ל בבכ"נ וכיוצא. עד שמצאתי בספר חסידים תתשכ"ט שכתב רבינו הקדוש היה נראה בבגדי חמודות שהיה לובש בשבת ולא בתכריכין ופוסט ב"ב מקידוש כי הצדיקים נקראים חיים ולא כשאר מתים שהם חפשים מן המצות עכ"ד. ובוזה תנוח דעתנו בכל החקירות הנז' ויותר מהמה.

ספר המדות צדיק ח"א אות קעג – על ידי השתטחות על קברי הצדיקים הקדוש ברוך הוא עושה לו טובות, אף על פי שאינו ראוי לכך.

^כ עיין לק"ה חלב דם ג' ו' מובא בשיש"ק ח"א סימן סו שהבעש"ט פעל שקברו יהיה בחי' א"י (וצ"ע לכאורה לפ"ו דחוקא קברו ואעפ"כ לומד שם מוהרנ"ל מננו לכל קבר של צדיק) ועיין מתוך מדבש על זוהר שלה דף קעג: שקבר משה רבינו קדוש יותר מא"י. ועיין הקדמת בעש"ט עה"ת (מאירת עינים) אות פ' ובמקור מים חיים שם אות כו שהביא דברי רבינו ומוהרנ"ל אלה בלא מקור אחר. גם עי' לק"ה שלוחין ד' יג. עיין כלי יקר (במדבר לג מט) נפש הצדיק נותן יותר הוייה וקיום לעולם מכל הרוחניות שהיה בביהמ"ק וכו' וברשות הר"ן דרוש ח' כתב גם אחרי מותם מקומות קברותיהן ראויין להמצא השפע שם כי עצמותיהם אשר כבר היו כלים לחול עליהם השפע האלקי וכו' ע"ש.

^{כא} **בעש"ט עה"ת** הקדמה קונטרס מאירת עינים אות עט – שמעתי אשר אא"ז הרה"ק הר"ר נחום מטשרנובל היה על ציון הבעל שם טוב הקדוש ז"ל בימות החורף והיה אז שלג רב וכפור גדול וחזק, והוא עמד על הציון בפוזמקאות בלא מנעלים, ושאלו אותו על זה, ואמר שהוא מכוון ועומד על הרצועה של ארץ ישראל לכן אינו מרגיש את הקור. (מכתב הרב דמעזבוז).

דרשות הר"ן דרוש השמיני – ויראה לי עוד. כי מלבד השתתף הנביא עם הנביא, והחכם עם החכם בתועלת קבול החכמה כמו שפירשנו, יש בזה ענין אחר, והוא, שאין ספק שראוי שנאמין שכמו שבזמן שבית המקדש קיים, היה המעון ההוא המקודש מקום מוכן לחול שפע הנבואה והחכמה, עד שבאמצעות המקום ההוא היה שופע על כל ישראל. כן ראוי שיהיו הנביאים והחסידים מוכנים לקבל [ושפע] החכמה והנבואה, עד שבאמצעותם יושפע השפע ההוא על המוכנים לכל בני דורם לכך גם אם לא ישתתפו עמהם. אבל מצד המצאם בדורם שהם עצמם כמו המקדש המקודש. והרמב"ן ז"ל כתב בסוף סדר ויהיה עקב, ויתכן באנשי זאת המעלה שתהיה נפשם גם בחייהם צרורה בצרור החיים, כי הם בעצמם מעון לשכינה, כאשר רמזו בעל ספר הכוזרי ע"כ, ואפשר שנתכוין גם לזה. ולפיכך בהמצא לנביאים והחסידים בדורות יהיה השפע שופע עליהם, ובאמצעותם אפשר שיהיה שופע על כל המוכנים מבני דורם. וכל שכן לאותם שהם מתקברים אליהם ומשתתפים עמהם. ולא בחייהם בלבד כי גם אחרי מותם, מקומות קברותיהן ראויין להמצא השפע שם בצד מן הצדדים. כי עצמותיהם אשר כבר היו כלים לחול עליהם השפע האלהי, עדיין נשאר בהם מן המעלה והכבוד שיספיק לכיוצא בזה. ומפני זה אמרו רז"ל, שראוי להשתטח על קברי הצדיקים ולהתפלל שם. כי התפלה במקום ההוא תהיה רצויה יותר להמצא שם גופות אשר חל עליהם כבר השפע האלהי:

^{כב} **כלי יקר במדבר לג מט – ומה שאמר** (בילקוט שמעוני עה"פ הנני יוסיף להפליא הוה (ישעיה כט יד) גדול סילוקם של צדיקים לפני מי שאמר והיה יותר מן תשעים ושמנה קללות שבמשנה תורה ומחורבן בית המקדש) שזה גדול מזה, לא שזה גדול במהות אלא שהנוק המגיע לעולם בסילוק נשמת הצדיק הוא גדול מן הנוק המגיע לעולם בסילוק הרוחניות מן הבית המקדש. כי יש לדקדק מהו שאמר לפני מי שאמר והיה העולם למה לא אמר סתם לפני הקב"ה אלא ודאי שבא ליתן טעם למה זה גדול מזה ואמר לפי שהקב"ה אמר והיה העולם וחפץ בהווייתו וקיומו, ונפש הצדיק נותן יותר הוייה וקיום לעולם יותר מכל הרוחניות שהיו בבית המקדש, לפי שצדיק אחד יסוד עולם ונשמתו חצובה מתחת כסא כבוד יש בה קדושה גדולה ונותנת הוייה וקיום לכל העולם. ותדע שכן הוא שהרי מביא ע"ז פסוק הנני יוסיף להפליא את העם הזה הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו, ומאי משמע מדבר בסילוק של צדיקים, אלא ודאי בסילוק הנפש המשכלת היא שקראה חכמת חכמיו כי נפש המשכלת היא נותנת קיום והוייה לכל העולם וסלוקה גורם שעמודי העולם ירופפו. וזה דבר אמיתי ונכון ראוי לצרפו לפסוק זה על צד הרמז.

^{כג} **תורה סז תנינא – וזהו:** בראשית – ראש בית, בחינת הפעלה הפית של העולם. הינו הצדיק האמת, שהוא היפי והפאר של העולם, שהוא בחינת יוסף, בחינת (בראשית מ"ב): יוסף הוא השליט הוא המשפיר וכו', בחינת ראש בית, בחינת בעל הבית של העולם. פי על-ידו קיום הבית המקדש וקיום הבתים והדירות של ישראל כנ"ל. ועל-ידי שנתגדל השם של זה הצדיק, שהוא בחינת ראש בית, על-ידי-הה נפתחין העינים של ישראל כנ"ל.

^{כד} **פל"ח אות טו על תורה סא – כי הצדיק האמת הוא בחינת קדשי קדשים אבן שתיה, ששם היה עומד הארון עם הלוחות שזה בחינת לוחות האבן כמבואר בפנים** (ולבאר הענין בדקות ורוחניות יותר קצת הוא, כי ידוע כי מקום גניזת הצדיק הוא קדוש בקדושת ארץ ישראל, וכמובא בדבריו ז"ל בלק"ת סי' ק"ט וזה ידוע כי גם בקדושת ארץ ישראל עצמה יש כמה בחינות שזה בחינת מה שאמרו רז"ל (כלים א ו) עשר קדושות קדשה ארץ ישראל וכו' ועיקר קדושתה נמשך מקדשי קדשים ששם האבן שתיה, ושם היה עומד הארון עם הלוחות, ושם מאיר בחינת אור החכמה עילאה, ומשם נמשך קדושה לכלל ארץ ישראל אשר בשביל זה אמרו רז"ל כי (בבא בתרא קנ"ח:) אירא דארץ ישראל מחכים וכן ידוע כי גם בין הצדיקים יש כמה וכמה בחינות ועל כן אפשר לומר שמקום גניזתו של הצדיק האמת מופלג במעלה מופלגת מאוד מאוד הוא בחינת קדושת האבן שתיה ממש.

^{כה} **ספר העיקרים** מאמר ד פרק לה – ודרך הבנת זה הענין שיהיה (תחית המתים) תחיה ולא יצירה חדשה הוא לפי שאין ספק שהדבר שקבל אי זה שפע או כח עליון פעם אחת, אף על פי שנסתלק ממנו השפע או הוסר ממנו הכח ההוא, הנה הדבר ההוא יותר מוכן אל שיקבל אותו פעם שנית ממה שהיה בראשונה, כי העצים שנדלקו פעם אחת וקבלו צורת האש, אף על פי שנכוו הנה הם יותר מוכנים לקבל צורת האש פעם שנית ממה שהיו בראשונה, וכמו מי שקבל רוח נבואה פעם אחת ונסתלק ממנו, כי הוא יותר מוכן בלי ספק אל שיקבלהו פעם שנית ממה שהיה בראשונה, וזה כי הדבר שקבל אי זה שפע או כח עליון, אף על פי שנסתלק השפע או הכח ההוא כבר נשאר

שנסתלק ממנו השפע או הוסר ממנו הכח ההוא, הנה הדבר ההוא יותר מוכן אל שיקבל אותו פעם שנית ממה שהיה בראשונה. ע"כ. וכ"ש גוף הצדיק בקברו שלא נסתלק השפע האלוקי ממנו אלא רק הנשמה.

וא"י הוא תיקון גדול לפגם הברית [י] ממילא גם מקום קבורת הצדיק הוא תיקון גדול לפגם הברית: וכמבואר בלק"ה חובל בחברו/י כי עיקר פגם הברית הוא הפגם בכבוד שמים וקבר הצדיק שם שורה כבוד ה' ביותר, כי לשם נאסף נשמת הצדיק כמ"ש "כבוד ה' יאספך".

ובפרט הציון של רבנו באומן שרבנו הבטיח והעיד על כך עדים שמי שיבוא ויתן פרוטה לצדקה ויאמר את העשרה מזמורי התיקון הכללי שגילה אזי בודאי אפלו אם גדלו ועצמו עוונותיו וחסרונותיו מאד מאד ח"ו, אזי אַתְּאֵמֵן וְאֶשְׁתַּדֵּל לְאַרְץ וְלָרֶחֱבִי/י לְהוֹשִׁיעוֹ וּלְתַקְּנוֹ וכו'. כמבואר בשיחות הר"ן קמא/כט, ובחיי מוהר"ן רכה/ל וְאֶמֶר שְׁבִה־פֹאֶת יוֹצֵא אוֹתוֹ מִהַגְיָהֶם אֶפְלוֹ אִם יִהְיֶה אוֹתוֹ הָאֵדָם אִין שְׂיִהְיֶה, אֶפְלוֹ אִם עֵבֶר מִה שְׁעֵבֶר.

במקבל ההוא אי זה רושם מהמעלה שהיה בשפע ההוא שקבל ראשונה, ובעבור זה הוא שאמרו רבותינו ז"ל (מגילה כ"ח ע"א) והשמות את מקדשיכם (ויקרא כ"ו ל"א), אף כשהן שוממין הן בקדושתן, ואמרו תשמישי קדושה נגנזין, וזה בעבור הרושם שנשאר בהם מהדבר האלהי שהיו משכן לו או תשמיש אליו, ועל זה הדרך נאמר שהגוף שהיה משכן לנפש שהיא כח עליון, שאף על פי שתצא ממנו בעת המות, שכבר נשאר בו איזה רושם מהכח האלהי ההוא שקבל ראשונה. **וראיה לדבר** האיש ההוא המת שנקבר בקבר אלישע, שהיה כח בעצמות אלישע להחיותו כשנגע בו, ואין ספק שנפש אלישע כבר הסתלקה מהגוף מכל וכל, כי כבר עבר עליו שנה שמת, כמו שהעיד הכתוב על זה, ואף על פי כן כשנגע האיש המת ההוא בעצמות אלישע קם ועמד על רגליו, וזהו מצד רושם שנשאר בעצמות מהדבר האלהי שהיו משכן אליו, ובסבת זה הוא שאנו משתטחים בעת צרה על קברי הצדיקים, כי מצד הרושם שנשאר בעצמות ההם מהרוח האלהי שהיו משכן לו הם יותר מוכנים מזולתם להמצא על ידם השפע האלהי.

¹⁰ עיין לק"ה חובל בחבירו ג' י' מובא בשיט"ק ח"ג סימן כג. (ועיין בעש"ט עה"ת ריש פרשת שלח שלימוד תורת הצדיק היא בחי' השתטחות על קברו)

כו"מ חובל בחבירו הלכה ג' (עפי' תורה סו) אות י' – וזה בחינת מה שזוהרין וזולתין על קברי הצדיקים. והעקר בשביל תקון הברית קדש, **פידוע, שעקר מה שזולתין על קברי הצדיקים הוא בשביל תקון הברית, וכמו ששמעתי מפי רבנו ז"ל שהוא תקון גדול לפגם הברית,** כי כתיב (תהלים לו, כט): "צדיקים יירשו ארץ", היינו שהצדיקים יורשין ארץ ישראל, שזוכין שבמקום קבורתם הקדושה הוא בחינת ארץ ישראל, וארץ ישראל הוא תקון גדול לפגם הברית, כפי שמעתי מפי הקדוש (סימן קט תנינא). **ועל פי התורה הנ"ל** (תורה סו) מבאר הענין קצת, כי עקר פגם הברית הוא בחינת פגם הקבד, כי אין בלש אלא במקום עריין (אין בוישה אלא במקום עריות) (תקוני זהר, תקון נח, צב), בלש הוא פגם והפך הקבד, וכמוכא ענין זה כמה פעמים בדברי רבנו ז"ל במקום אחר. כי כל הנפשות יוצאין דרך הצנור הקדוש הזה שהוא הברית קדש, שמשם הולדת והמשכות כל הנפשות, כידוע, והנפש מתלבשת בקבד שהוא בחינת "אם כל חי", שהוא בחינת האשה יראת ה' כנ"ל, ועל כן כשפוגם חס ושלום בברית, ופוגם בטיפי המוח שהם בחינת נפשות קדושות, אלו נפשות נקראין נפשות ערטילאין, כידוע, הינו שהם ערומים מלבוש הקבד שהיו צריכים להתלבש שם, כנ"ל, כי אין להנפש חיות בלא לבוש הקבד שמשם עקר חיותה, כנ"ל: **והפלא,** שעקר פגם הברית הוא פגם הקבד – שמפריד הנפש מן הקבד על ידי פגם טפי המוח לבטלה, חס ושלום, רחמנא לצלן. וכן כשפוגם, חס ושלום, על ידי אסור עריות או נדה שפחה גויה וזוהר, רחמנא לצלן, שעל ידי זה מוריד הקבד להעני פנים, על ידי שנתלבש נפש ישראל בכבוד העכו"ם, רחמנא לצלן, או להפך, וכן בשאר העריות ופגם הברית, שבכלם חומר האסור הוא כפי פגם הקבד. **פי צריכין לקדש עצמו ביותר** אפלו בהתר, כדי שיזכה שיתלבש הנפש בקבד, ולא יהיה חצוף בעובדותיו ככלבא (ולא יהיה חצוף במעשיו ככלב), שהוא בחינת (ישעיה נז): "והכלבים עני נפש" וכו', כמוכא בזהר הקדוש (קדושים פ), שעל ידי זה יורד הקבד, חס ושלום, להעני פנים, שהם בחינת "והכלבים עני נפש", כמבאר בהתורה הנ"ל, מכל שכן וכל שכן כשפוגם ממש בברית קדש, על ידי עברה גמורה, רחמנא לצלן, שבודאי פוגם מאד בהנפש והקבד הנ"ל. **ועל כן עקר תקון הברית על ידי הצדיקים האמתיים בשבאין על קבריהם הקדוש,** ושם עקר תקון הקבד דקדשה, כי הסתלקותם וקבורתם הקדושה היא על ידי הקבד דקדשה, בבחינת "כבוד ה' יאספך", שהיא נאמר על ההסתלקות והקבורה של הצדיק שנקראת "אסופה". וכמו שמבאר בפרק א' דסוטה במשנה: לא על משה בלבד אמרו אלא על כל הצדיקים, שנאמר, והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך. כי הצדיקים הם נאספין ונקברין בתוך כבוד ה', אשרי להם כנ"ל. **פי בשעת** ההסתלקות, בעת שמגיע זמן פקדתו של האדם להסתלק, אז הוא טובה גדולה וזכיה רבה להאדם בשזוכה להסתלק על ידי כבוד ה'. כי מה שנאמר למעלה שצריכין לשמר עצמו שלא לפגם בהקבד כדי שלא יסתלק על ידי הקבד וכו' – זהו שלא יגרם להסתלק, חס ושלום, קדם זמנו, על ידי שפגם בהקבד כנ"ל. אבל בזמן פקדת האדם הוא טובה גדולה כנ"ל, ואדרבא, מי שפוגם בהקבד וגורם שהקבד מוציא מן העולם קדם זמנו – הוא אינו זוכה להיות נאסף ונקבל כבוד ה'. ... **פי אין מי שיזכה לכלל בתוך הקבד דקדשה בשלמות בתכלית,** כי אם הצדיקים האמתיים השומרים את הברית ובורחים מן הקבד, ומבטלים כל התאות וממעטים כבוד עצמן, ומרפין בכבוד המקום, כמו שכתוב (תהלים כד, ג): "מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו" וכו', הר ה' ומקום קדשו – הוא בחינת כבוד ה', כמו שכתוב (דברי הימים ב ז, א): "וכבוד ה' מלא את הבית", שהוא הר ה' וכו' – שאי אפשר לכלל שם בתכלית השלמות כי אם הצדיקים האמתיים בחינת "נקי כפים ובר לבב" וכו'. **ועל כן הצדיק בעת הסתלקותו זוכה להסתלק בקדשה גדולה אל כבוד ה', בבחינת "כבוד ה' יאספך"**, ועל כן במקום קבורתו הקדושה – ששם אסיפתו שם שורה כבוד ה', בחינת "כבוד ה' יאספך" כנ"ל, וכל הנפשות הזוכין לבוא לשם נכללין בתוך כבוד ה', ועל ידי זה עקר תקונם, בפרט תקון הברית, כי כל הפגמים שבעולם הוא פגם הקבד ה', כי כל התורה היא בשביל כבודו יתברך, כמו שכתב רבנו ז"ל במקום אחר (סימן יד). וכשפוגמין באיזה חטא שבעולם, חס ושלום, ובפרט פגם הברית שהוא עקר הכל – פוגמין בכבודו יתברך ונתרחק הנפש מן הקבד, וכפי הפגם – בן הרחוק, וכן נופל הקבד חס ושלום אל העכו"ם והרשעים, כי יש בענין זה כמה בחינות בלי שעור, בענין פגם הקבד ובענין התרחקות הנפש מן הקבד וכו', והכל כפי הפגם, חס ושלום. **ועל כן במקום קברי הצדיקים אמתיים ששם כבוד ה' שורה** – שם עקר התקון, כי שם זוכה שתכלל נפשו בכבוד ה', ועל ידי זה זוכה להתפלל עם לב שלם, כמבאר בהתורה הנ"ל, שעל ידי זה שחירות ונתקרה הנפש אל הקבד – מתפללין בלב, עין שם. וזהו מה שמתעוררין מאד על קברי הצדיקים אמתיים ומתפללין שם בהתעוררות הלב מאד. וזהו מחמת ששם מתקרבת הנפש אל הקבד ביותר, שמשם נמשך תפלה בלב שלם, כמבאר בסוף התורה הנ"ל, שעקר מה שאין מתפללין עם לב, הוא על ידי התרחקות מן הקבד וכו', עין שם:

¹¹ **מה שאמר רבנו אני אני** עצמי לאורך ולרוחב ואוציאו משאול תחתיות. ביאר הריצ"ח (תורה כא שיעור 27 אחרי השיעור דקה 95) "אני" זה כתר, "אורך" זה חכמה, "רוחב" זה בינה, "פאות" זה ו' קצוות, "אוציאו אותו" מבחי' המלכות שנפל שם ל'גהינם', דהיינו שיוציא אותו מכל הספירות הנפולות שלו, כי הפגם הזה הוא בכל הספירות, כי כל הבעיה היא שאין נוק' בדבר הזה, ואזי הם יונקים לעצמם את כל השפע הזה. כתוב באיזה ספר שזה בחי' נוקב שם דהיינו כמו שעושה חור שכל השפע יצא משם.

עד כאן ביאור חברותא לתורה קט תנינא

^ט **שיחות הר"ן אות קמא** –אחר כך סמוך לאותה העת, בעת שהייתי אני בביתי בנעמרוב, אז גלה העשרה קפיטל תהלים לפני הרב דפא ברסלב ולפני חברי רבי נפתלי מנעמרוב. ויחד אותם לעדות על זה. וכך אמר להם: היות בענין זה הידוע (הינו ענין מקרה לילה ח"ו) נלפדים בודאי שלשה חלקי העולם, אני לוקח אתכם לעדות. ותדעו שאלו העשרה קפיטל תהלים מועילים מאד מאד לתקון קרי והם תקון גמור ומועיל מאד מאד. גם יחד אותם לעדות. ואמר: שגם בי ימלאו ימיו, אזי אחר הסתלקותו מי שיבוא על קברו ויאמר שם אלו העשרה קפיטל תהלים הנ"ל ויתן פרוטה לצדקה, אפלו אם גדלו ועצמו עוונותיו וחטאיו מאד מאד ח"ו, אזי אתאמץ ואשתדל לארץ ולרחב להושיעו ולתקנו וכו'. וכו' עי"ש שיחה ארוכה.

^ל **חיי מוהר"ן אות רכה** – (מא) כבר הבטיח רבנו זכרוננו לברכה בחייו ויחד שני עדים בשרים על-זה שבשיטתם בשיבואו על קברו ויתנו פרוטה לצדקה (אמר המעתיק: שמעתי מהרב רבי נפתלי זכרוננו לברכה שהוא היה אחד משני העדים שיחד רבנו זכרוננו לברכה על ענין זה, הינו הרב מורנו רבי אהרן זכרוננו לברכה והרב רבי נפתלי כנ"ל). ואמר אז רבנו זכרוננו לברכה בזה הלשון בשיבואו על קברו ויתנו פרוטה לצדקה בעבורי (רצונו לומר בעבור הזכרת נשמתו הקדושה בנהיג, ובלשון אשכנז: "אין וועט געבין אפרוטה צדקה פון מייניט וועגין וכו'") ויאמרו אלו העשרה קפיטל תהלים הנרשמים אצלנו בשביל תקון למקרה לילה רחמנא לצלן, אז יצא רבנו עצמו לארץ ולרחב, ובודאי יושיע לזה האדם ואמר שבהפאות יוציא אותו מהגיהנם אפלו אם יהיה אותו האדם איך שיהיה, אפלו אם עבר מה שעבר. רק מעתה יקבל על עצמו שלא ישוב לאולתו חס ושלום. ובלילה שקדם הסתלקותו אמר מה לכם לדאג מאחר שאני הולך לפניכם. ומה אם הנשמות שלא הכירו אותי כלל. הם מצפים על תקונים שלי מכל-שכן אתם וכו'. (וכן אפלו אלו שלא זכו להכיר את רבנו זכרוננו לברכה בחייו, בשיבואו על קברו הקדוש ויסמכו עליו, וילמדו ספריו הקדושים וירגילו עצמם לילך בדרכיו הקדושים הנאמרים בספריו הקדושים, בודאי יש להם על מה שיסמכו. אשריהם אשרי חלקם, ולא יאשמו כל החוסים בו, כי כבר גלה דעתו בכמה לשונות בפרוש וברמז שכל מה שעוסק עמנו אינו בשבילנו לבד, כי אם את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה, וכמבאר מזה לקמן (עין שיחות הר"ן רט)):